

HET LUXE OEUVRE VAN HOEK & WOUTERS

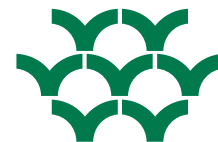
Huizenrij aan de Cornelis de Wittlaan

Wie zich tijdens een wandeling door de wijken Duinoord, Statenkwartier en Zorgvliet vergaapt aan fraaie herenhuisen en monumentale villa's, heeft een grote kans oog in oog te staan met scheppingen van het Haagse architectenbureau Hoek & Wouters of van een van deze firmanten afzonderlijk. In de jaren rond 1900 hebben Hoek en Wouters hun stempel gedrukt op vele tientallen luxe woonhuizen en kapitale panden maar ook hotels, kantoren, scholen en winkels. Hun werkterrein besloeg voornamelijk Den Haag en Wassenaar.

Hoewel een aantal bouwwerken de bezettingstijd van '40-'45 niet heeft overleefd of ten onder is gegaan aan naoorlogse sloopzucht, staan veel panden nog altijd trots overeind. Sommige villa's, landhuizen en herenhuisen hebben zelfs de status van gemeentelijk- of rijksmonument verworven. Vaak hebben die inmiddels een andere functie gekregen, zoals het voormalige kantoorgebouw *Mercurius* aan het Noordeinde 43, dat op de nationale monumentenlijst staat en in de jaren tachtig is omgebouwd tot appartementencomplex.

Duinoord

Zacharias Hoek (1863) en Johannes Wouters (1866) leren elkaar als architecten in spe kennen op de Haagse Academie van Beeldende Kunsten, die destijds ook een opleiding bouwkunde verzorgde. Hoek bekwaamde zich al eerder als timmerman en bij Wouters zat het bouwen als zoon van een aannemer in het bloed. Na de studie werkt Hoek bij enkele Haagse architectenbureaus. Zijn eerste praktijkervaring met het ontwerpen en bouwen van villa's doet hij op bij projecten aan het statige Prinsevinkpark. In 1893 begint hij een eigen architectenbureau. Wouters doet na de academie nog een vervolgstudie aan de Technische Hogeschool in Delft en vestigt zich daarna ook als zelfstandig architect. Midden jaren negentig van de 19^e eeuw lopen de voormalige studiegenoten elkaar weer tegen het lijf. Dat gebeurt in de nieuwe wijk Duinoord, die de gemeente voor particuliere bouwinitiatieven heeft opengesteld. Zacharias Hoek, net getrouwd, wil graag in het nieuwe stadsuitbreidingsgebied gaan wonen en koopt een stuk grond aan het begin van de Van Blankenburgstraat, op de hoek met wat nu de 1^e Sweelinkstraat heet. Hij laat er naar eigen ontwerp een huis

bouwen dat hij toepasselijk *Het Hoekhuis* noemt. Het staat er – zij het ietwat gewijzigd - nog steeds: Van Blankenburgstraat 2. Terwijl zijn nieuwe huis verrijst, is Hoek druk bezig met bouwopdrachten aan de Banstraat en Van Blankenburgstraat, maar ook verderop, in de Columbusstraat en Stephensonstraat. In de Banstraat is Wouters intussen ook als architect en bouwbegeleider actief.

Art Nouveau

In 1896 besluiten de beide heren te gaan samenwerken onder de naam *Firma Hoek & Wouters*. Ze vestigen een kantoor aan de Waldeck Pyrmontkade 133 en geleidelijk stromen de opdrachten binnen. Het duo ontwerpt nog een flink aantal woningen in Duinoord (met pareltjes als Koningin Emmakade 171-172, nu rijksmonument) en het Regentessekwartier. Later komen ook bouwlocaties in het Statenkwartier (o.a. het karakteristieke rijtje Cornelis de Wittlaan 59-81), het Van Stolkpark en Scheveningen op de tekentafel. In Zorgvliet, waarvoor bureau Hoek & Wouters een inrichtingsplan mag ontwerpen, laten zij diverse monumentale villa's van eigen hand verrijzen (zoals Alexander Gogelweg 2 en Johan de Wittlaan 12) die nu vaak de functie van ambassade hebben. Aanvankelijk ontwerpen Hoek en Wouters vooral in neo-renaïssancestijl maar gaandeweg raken zij ook beïnvloed

door de art nouveau of Jugendstil. Duidelijke voorbeelden daarvan zijn het eerdergenoemde kantoorgebouw *Mercurius* aan het Noordeinde 43, het pand Noordeinde 12, aanvankelijk een fietsenwinkel annex woonhuis en de gevarieerde huizenrij Frederik Hendriklaan 18-32, waarvan nummer 32 was gebouwd als apotheek. Ook de Oostenrijkse variant van de Jugendstil, de *Wiener Secession*, valt bij Hoek & Wouters in de smaak. Hiervan getuigt hun uit 1906 daterende creatie aan de Lange Houtstraat 26, het latere hoofdkantoor van Staal Bankiers. Overigens zijn in de periode '40-'45 nogal wat fraaie panden van Hoek & Wouters, onder meer aan de (vroegere) Stadhouderslaan en het Stadhoudersplein, ten prooi gevallen aan de aanleg van de Duitse Atlantikwall in Den Haag.

Wassenaar

Rond 1905 slaat het architectenbureau zijn vleugels uit naar Wassenaar. Daar worden exploitatiemaatschappijen opgericht voor de bouw van villaparken zoals Groot Haesebroek en Park De Kieviet. Hoek & Wouters weten in Wassenaar een stevige vinger in de pap te krijgen, met als resultaat een groot aantal villa's en landhuizen. De heren kunnen het intussen al lang niet meer alleen af en maken ook gebruik van de diensten van collega-architecten

Hoekpand Groot Hertoginnelaan - Stadhouderslaan en aangrenzende herenhuizen, een compositie van Hoek & Wouters

Voormalig kantoorpand Mercurius aan het Noordeinde

zoals de jonge Co Brandes, die later furore zou maken in Marlot. Wouters is inmiddels zo zeer verknocht geraakt aan Wassenaar dat hij er met z'n gezin gaat wonen, in de Wassenaarse gemeenteraad belandt en na enige tijd zelfs wethouder wordt.

In 1915 houdt het architectenbureau Hoek & Wouters op te bestaan. Wouters treedt uit en gaat nog een paar jaar verder met Co Brandes. Hoek werkt nog een poosje samen met Dirk Roosenburg, later de ontwerper van onder meer het KLM-gebouw aan de Plesmanweg.

Met Hoek loopt het slecht af. In 1917 bedenkt hij samen met collega Willem van Boven een plan om in de Segbroekpolder naar Engels voorbeeld een 'tuinstadwijk' te bouwen.

Het duurt lang eer ze de financiering rond hebben maar als in de nazomer van 1918 de bouw begint van wat later de Vogelwijk wordt duiken er al snel nieuwe financiële problemen op. Na twee huizenblokken houden ze het voor gezien waarna andere projectontwikkelaars de draad oppakken. Hoek moddert nog wat door, krijgt ernstige psychische problemen en wordt eind 1929 opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis in Bergen op Zoom waar hij in 1943 overlijdt. Wouters leeft dan al elf jaar niet meer, maar is tot zijn dood een succesvol architect gebleven.

Nazaten

Cees Hoek, juwelier in de Papestraat en een bekende persoonlijkheid in het Hofkwartier, is trots op wat zijn oudoom Zacharias ("een broer van mijn opa") tot stand heeft gebracht. Enkele jaren geleden kreeg hij de beschikking over de doctoraalscriptie die kunsthistorica Antoinette van der Horst-Voorn uit Wassenaar in 1997 aan Hoek & Wouters wijdde. "Uit de familieverhalen had ik al aardig wat over het tragisch geëindigde leven van mijn oudoom gehoord. Maar pas na lezing van de scriptie raakte ik diep onder de indruk van het immense

oeuvre dat hij individueel of samen met Wouters heeft geschapen", aldus de achterneef. "Met de nazaten hebben we wel eens het plan geopperd om een tocht langs alle nog bestaande panden te maken maar het is er nooit van gekomen. Je bent er in elk geval zeker een dag mee zoet, denk ik."

Dick van Rietschoten, tekst en foto's

Gepensioneerd journalist en hoofdredacteur van wijkblad De Vogelwijk

Nieuwe leden

Wij heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

J.H.R. van den Bosch	M.J. Langenberg
J.P. Bouman	P.J. van Leeuwen
H. Brekelmans	Y.P. Rasterhoff
P.A.M. Brekelmans	C. Sanders
S.M.H. Brouwer-Hak	H. Sanders
M.C. Engelsman- Postma	J. Schoemaker

Erratum

In haar serie over Loosduinen beschreef Elsbeth van Hijlckama Vlieg in het vorig nummer (Ons Den Haag 2020.03) haar fietstocht door Ockenburgh en Kijkduin. Ons lid Govert J. Lakerveld, bewoner van de Driedistellaan, attendeerde haar op de juiste straatnamen van de kruising die zij daar vermeldde. Elsbeth: "er staat Distellaan en Driewindenlaan, maar moet zijn Driedistellaan en Zeewindelaan."

Hou je Haags!

Fotografe Sandra Uittenboogaart legt de corona in Den Haag vast voor het Haags Historisch Museum en het Gemeente-archief. De serie is – evenals de coronacrisis zelf – nog volop in ontwikkeling. Een kleine selectie is te zien op haar website: <https://sandrauittenboogaart.nl/hou-je-haags>

monumeldpunt

Neem ook deel aan het initiatief van de werkgroep *Levende Historie* van de vereniging *Vrienden van Den Haag* dat aandacht vraagt voor **monumentale zorgpunten** in onze stad.

Het gaat hier om de bescherming van bijzondere **gebouwen** en **beeldbepalende elementen** zoals ornaminten, beplanting en straatmeubilair.

Daarbij ligt het accent ook op het redden van erfgoed dat door gemiste kansen onzorgvuldigheid, of te weinig aandacht voor esthetiek verloren dreigt te gaan.

Ook tegen iets onoorbaars aangelopen?
monumeldpunt@vriendenvandenhaag.nl